

تحلیل ترمودینامیکی یک آرایش جدید ترکیبی با استفاده از چاههای زمین گرمایی سبلان و انرژی سرد گاز طبیعی مایع شده

مهران عبدالعلی پور عدل، شهرام خلیل آریا*، صمد جفرمدار

دانشکده فنی و مهندسی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران.

تاریخچه داوری:

دریافت: ۱۳۹۷/۰۶/۲۳

بازنگری: ۱۳۹۷/۰۸/۱۲

پذیرش: ۱۳۹۷/۱۰/۰۶

ارائه آنلاین: ۱۳۹۷/۱۰/۲۶

کلمات کلیدی:

تحلیل ترمودینامیکی

تبخیر آنی تک مرحله‌ای

گاز طبیعی مایع شده

زمین گرمایی سبلان

خلاصه: در منطقه سبلان دو دسته چاه با خاصیت‌های ترمودینامیکی مختلف مورد بهره‌برداری قرار گرفته است، برای تولید توان بیشتر و تهییه گاز طبیعی، یک آرایش جدید بر اساس چاههای زمین گرمایی سبلان پیشنهاد شده است. چرخه کالینا و چرخه گذر بحرانی دی‌اکسید کربن از چاههای زمین گرمایی سبلان به عنوان منبع حرارتی و گاز طبیعی مایع شده به عنوان چاه حرارتی استفاده شده و همچنین یک بررسی پارامتریک جامع برای تشخیص عملکرد سیستم انجام شده است. نتایج نشان می‌دهد که بازده حرفه ای افزایش فشار جداسازها و فشار پمپ گاز طبیعی افزایش می‌یابند، همچنین کاهش اختلاف دمای نقطه تنگش اوپرаторها و فشار بالای چرخه کالینا منجر به افزایش توان تولیدی خالص، بازده حرارتی و اگررژی می‌شود، علاوه بر آن نتایج تحلیل اگررژی نشان می‌دهد که بیشترین نرخ تخریب اگررژی به مبدل‌های حرارتی در گاز طبیعی مایع شده متعلق است. بهینه‌سازی چرخه توسط روش الگوریتم ژنتیک انجام شده و در شرایط بهینه قابل مشاهده است که توان خالص، بازده حرارتی و اگررژی به ترتیب ۳۰۶۱۰ کیلووات، بازده حرارتی ۲۹/۱۶ درصد، بازده اگررژی ۵۶/۹۲ درصد بدست آمده‌اند. نتایج برای این بررسی نشان داد که توان خالص چرخه و بازده حرارتی نسبت به پژوهش قبلی برای نیروگاه زمین گرمایی سبلان، بهبود یافته است.

- مقدمه

می‌گیرد و در صورتیکه دما زیر آن مقدار باشد از چرخه ترکیبی با باینری استفاده می‌شود [۳ و ۴]. با توجه به مشخصات ترمودینامیکی چاههای زمین گرمایی از جمله دما، دبی جرمی و آنتالپی، چرخه کالینا و چرخه‌های باینری مانند چرخه رانکین آلی^۱، چرخه گذر بحرانی و چرخه فوق بحرانی به عنوان چرخه تحتانی در بررسی‌های متعددی استفاده شده‌اند [۵-۷]. عدم تطابق دمایی بین سیالات چرخه رانکین آلی و منبع گرما به دلیل این که تغییر فاز مایعات در دمای ثابت رخ می‌دهد، باعث افزایش تخریب اگررژی اجزای چرخه و کاهش عملکرد آن می‌شود. یک راه حل استفاده از مخلوط زئوتروپیک مانند آب-آمونیاک به عنوان سیال کاری می‌باشد که موجب می‌شود تطابق گرما در مبدل‌های حرارتی بهبود بخشد و تخریب اگررژی را کاهش دهد. از راهکارهای مناسب دیگر استفاده از سیال‌های گذر بحرانی در قسمت رانکین می‌باشد که باز باعث بهبود عملکرد چرخه می‌شود [۸]. یانگ و همکاران [۹] نشان دادند که در چرخه رانکین گذر بحرانی که با دی‌اکسید کربن به عنوان سیال عامل کار می‌کند،

امروزه تقاضای انرژی و برق در بخش صنعتی، تجاری و خدماتی افزایش یافته که این امر باعث افزایش مصرف سوخت فسیلی و در نتیجه آلودگی محیط زیست و کمبود انرژی شده است. به منظور اجتناب از این اثرات، اخیراً مطالعات بسیاری روی استفاده از منابع حرارت پایین و پاک از جمله منابع انرژی‌های تجدیدپذیر انجام یافته است. انرژی زمین گرمایی در میان انرژی‌های تجدیدپذیر به دلیل کارکرد در تمامی فصول سال و به صورت ۲۴ ساعته و همچنین کم بودن میزان گازهای نامطلوب تولید شده بسیار مورد توجه بوده است [۱ و ۲]. برای تولید توان از منابع زمین گرمایی به طور مستقیم، باینری و چرخه تبخیر آنی یا ترکیبی دو حالت استفاده می‌شود، اگر دمای منبع زمین گرمایی بالاتر از ۲۳۵ درجه سلسیوس باشد، بخار خشک به طور مستقیم به ژنراتور توربین تغذیه می‌شود، در صورتی که درجه حرارت زمین گرمایی بالاتر از ۱۸۰ درجه سلسیوس باشد، چرخه‌های بخار انبساط آنی تک و دو مرحله‌ای مورد استفاده قرار

1 Organic Rankine Cycle (ORC)

* نویسنده عهده‌دار مکاتبات: sh.khalilarya@urmia.ac.ir

(Creative Commons License) حقوق مؤلفین به نویسنده‌گان و حقوق ناشر به انتشارات دانشگاه امیرکبیر داده شده است. این مقاله تحت لیسانس آفرینندگی مردمی (CC BY NC) در دسترس شما قرار گرفته است. برای جزئیات این لیسانس، از آدرس <https://www.creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode> دیدن فرمائید.

مورد استفاده قرار می‌گیرد. هنگامی که گاز طبیعی برای حمل و نقل مایع می‌شود، می‌تواند مقدار قابل توجهی از انرژی را در طی فرایند گازسازی مجدد، آزاد سازد. روش‌های مختلف برای بازیابی این انرژی در طی فرایند گازسازی انجام شده است. عموماً از انرژی سرد گاز طبیعی مایع شد به عنوان چاه حرارتی منابع گرمای آبشاری استفاده شده است [۱۷]. از جمله مطالعاتی که در زمینه استفاده همزمان از سایر منابع انرژی و انرژی سرد گاز طبیعی^۱ مایع شده در ادامه اشاره می‌شود. غایی و همکاران [۱۸] به بررسی انرژی، اگررژی و اگررژواکونومیکی یک سیستم سه‌گانه جدید که با استفاده از منبع حرارت گرمایی و گاز طبیعی مایع شده به عنوان چاه حرارتی کار می‌کند، پرداختند و سپس به ازای دمای زمین گرمایی و اختلاف نقطه تنگش مورد بهینه سازی قرار دادند. مصفا و همکاران [۱۹] آرایش‌های مختلف چرخه رانکین آلی و گاز طبیعی مایع شده که انرژی خود را از چاه زمین گرمایی دریافت کرده، بررسی و نسبت به پارامترهای مختلف مورد بهینه سازی قرار دادند، طبق نتایج بهینه‌سازی، بیشترین بازده انرژی و اگررژی برای چرخه رانکین دارای بازیاب، ۳۵/۵۲ درصد، و مبدل حرارتی داخلی، ۳۸/۵۸ درصد، به ترتیب بدست آمدند. غایی و همکاران [۲۰] یک چرخه تولید توان جدید پیشنهاد دادند که چرخه کالینی آبشاری که از انرژی زمین گرمایی به عنوان منبع حرارتی و گاز طبیعی مایع شده به عنوان چاه حرارتی استفاده می‌شد، در حالت بهینه نشان داده شد که توان خالص، راندمان حرارتی، بازده اگررژی و هزینه واحد تولید توان به ترتیب ۹۰۴۴ کیلو وات، ۲۹/۸۷ درصد، ۴۳/۱۹ درصد و ۱۲۷/۸ دلار بر گیگاژول می‌باشدند. صدرالدینی و همکاران [۲۱] چرخه آبشاری رانکین آلی و دی‌اکسیدکربن گذر بحرانی را برای بازیابی انرژی از منبع حرارت متوسط و گاز طبیعی مایع مورد تحلیل و بهینه‌سازی قرار دادند، طبق نتایج بهینه بازده اگررژی برای چرخه‌های رانکین آلی و دی‌اکسیدکربن گذر بحرانی به ترتیب ۱۲/۳ و ۱۱/۲۴ درصد بدست آمدند که این افزایش در چرخه دی‌اکسیدکربن گذر بحرانی به علت مطابقت خوب دمایی در کندانسور برای سیال سرد و گرم می‌باشد. اکبری [۲۲] یک چرخه ترکیبی متشکل از چرخه استریلینگ، چرخه گذر بحرانی دی‌اکسیدکربن و چرخه تبدیل گاز طبیعی از گاز طبیعی مایع شده را مورد بررسی و بهینه‌سازی قرار داد و بازده کل انرژی و

مبدل‌های حرارتی با اختلاف درجه حرارت متوسط بیشتری کار می‌کند، بنابراین این حالت باعث می‌شود که منابع گرما برای مقادیر دمای‌های مختلف، مناسب‌تر باشد.

در کشور ایران و منطقه مشگین‌شهر، نیروگاه سبلان بعنوان اولین نیروگاه زمین گرمایی در حال توسعه می‌باشد که تست دو حلقه چاه اکتشافی با موفقیت انجام شده است [۱۰]. دو آرایش متداول چرخه تبخیر آنی یک و دو مرحله‌ای برای نیروگاه زمین گرمایی سبلان برای داده‌های فرضی توسط نصرآبادی و همکاران [۱۱] مورد بررسی قرار گرفت و طبق این مطالعه برای یک دسته چاه، چرخه تبخیر آنی یک مرحله‌ای (در فشار مخزن فلش ۵/۵ بار)، توان خالص خروجی ۳۱ مگاوات و برای چرخه تبخیر آنی دو مرحله‌ای (در فشار مخازن فلش فشار بالا و پایین به ترتیب ۵/۷ و ۱/۱ بار) توان خالص ۴۹/۷ مگاوات حاصل گردید. برای مشخصات چاهها در مطالعه قبلی، بینا و همکاران [۱۲]، چهار آرایش مختلف برای چرخه رانکین آلی به ازای سیال‌های خشک، مورد بررسی قرار دادند. طبق نتایج حاصل شده، بهترین بازده انرژی ۲۰/۵۷٪ و بازده اگررژی ۶۳/۷۲٪ برای چرخه رانکین آلی با مبدل حرارتی داخلی بدست آمد. یک آرایش جدید ترکیبی تبخیر آنی دو مرحله‌ای با رانکین آلی، توسط عالی و همکارانش [۱۳ و ۱۴] با در نظر گرفتن شرایط واقعی و دو دسته چاه با دما و دبی متفاوت، پیشنهاد و مورد تحلیل انرژی و اگررژی قرار گرفت. طبق نتایج برای سیال R۱۴۱b، به عنوان مناسب‌ترین سیال برای چرخه بازی‌نی انتخاب شد و توان خالص تولیدی، راندمان انرژی و اگررژی چرخه پیشنهادی به ترتیب برابر با ۱۷/۱۱ مگاوات، ۱۴/۳۵ درصد و ۵۳/۳۸ درصد محاسبه شدند. عالی و همکاران [۱۵] برای چرخه پیشنهادی با همان شرایط چاهها از دیدگاه اگررژواکونومیکی مورد بهینه‌سازی قرار دادند و ملاحظه کردند که هزینه تولید توان ۵۰/۶۸ دلار بر گیگاژول می‌باشد. همچنین عبدالعلی پور و همکاران [۱۶] با در نظر گرفتن دو دسته چاه مطابق مطالعه قبلی، یک چرخه ترکیبی تولید توان جدید (شامل یک چرخه ترکیبی از دو چرخه تبخیر تک مرحله‌ای، چرخه دی‌اکسیدکربن گذر بحرانی و رانکین آلی) پیشنهاد دادند که در حالت بهینه توان خالص ۱۹۹۳۴ کیلووات، بازده انرژی ۱۷/۰۵٪ و بازده اگررژی ۶۵/۳۸٪ حاصل گردید. با توجه به سطح بالایی از تولید انرژی و پتانسیل گرم شدن کره زمین، گاز طبیعی به عنوان یک سوخت فسیلی به طور گستره‌ای

این چاهها به دو گروه چاههای فشار پایین^۱ و فشار بالا^۲ تقسیم بندی شده است. آب زمین گرمایی از چاههای فشار بالا بعد از منبسط شدن و جداسازی بخار از مایع وارد توربین فشار بالا می‌شود. همچنین آب زمین گرمایی چاههای فشار پایین بعد از منبسط شدن و ترکیب با آب خروجی از توربین فشار بالا، وارد جداساز ۲ شده و پس از جداسازی مایع با بخار وارد توربین فشار پایین شده و توان تولید می‌کند، جریان خارج شده از توربین فشار پایین بعد از تبدیل به مایع اشباع در کندانسور ۱، توسط پمپ به چاه تزریق می‌شود. قسمت مایع خارج شده از جداساز ۲ برای پیش‌گرم چرخه رانکین گذر بحرانی مورد استفاده قرار می‌گیرد. در چرخه دی‌اکسیدکربن بعد از پیش‌گرم، سیال وارد تبخیرکننده ۱ می‌شود تا مقدار گرمایی بیشتری را از قسمت مایع خارج شده از جداساز ۱ که دمای بالایی دارد را دریافت کند. دی‌اکسیدکربن گذر بحرانی با دما و فشار بالا وارد توربین گذربحرانی شده و پس از تولید توان وارد مبدل حرارتی ۲ می‌شود تا دی‌اکسیدکربن مایع اشباع شده و توسط پمپ به فشار فوق بحرانی برسد. آب زمین گرمایی خارج شده از تبخیرکننده ۱، به علت بالا بودن دما، از آن در تبخیرکننده چرخه کالینا استفاده می‌شود، مخلوط آب-آمونیک در چرخه کالینا بعد از گرفتن انرژی در تبخیرکننده ۲ وارد جداساز ۳ شده تا با افزایش غلظت آمونیاک و آنتالپی وارد توربین کالینا شود، از جایی که مایع خارج شده از جداساز ۳ دمای بالایی دارد با استفاده از بازیاب از اتلاف انرژی جلوگیری می‌شود، آب-آمونیاک خارج شده از بازیاب وارد شیر انبساط شده تا فشار بالای چرخه را از دست بدهد،

جریان خارج شده از جداساز ۳ با جریان خارج شده از توربین در جاذب ترکیب می‌شود، این جریان سپس وارد مبدل حرارتی ۱ شده و به حالت مایع اشباع رسیده و توسط پمپ به فشار بالای چرخه کالینا برسد. همانطور که گفته شد بجای کندانسورهای دو چرخه تحتانی از مبدل‌های حرارتی استفاده شده است، گاز طبیعی مایع شده که در فشار محیط در دمای تقریباً ۱۶۰- درجه سلسیوس می‌باشد، ابتدا توسط پمپ فشار آن افزایش پیدا کرده، و سپس از دو مبدل حرارتی چرخه گذر بحرانی و کالینا برای افزایش دمای آن استفاده می‌شود. گاز طبیعی با انجام توان در توربین گاز طبیعی از آن خارج می‌شود، چون گاز طبیعی خروجی توربین، دمای پایینی نسبت به محیط و

¹ Low pressure wells (LPWs)

² High pressure wells (HPWs)

اگزرزی برای این چرخه پیشنهادی به ترتیب ۳۷/۴۵ درصد و ۶۴/۲۶ درصد در حالت بهینه محاسبه شد.

با توجه به اینکه دو دسته چاه مورد بهره‌برداری برای زمین گرمایی سبلان دارای شرایط ترمودینامیکی (دبی، فشار و شرایط دمایی) متفاوت می‌باشد، یک آرایش ترکیبی که شامل دو چرخه تبخیر آنی بوده و همچنین از چرخه‌های کالینا و چرخه رانکین گذر بحرانی به عنوان چرخه‌های تحتانی استفاده شده است، پیشنهاد شده و برای جلوگیری از اتلاف انرژی و اگزرزی در دو چرخه تحتانی از مبدل‌های حرارتی برای انتقال گرما به قسمت گاز طبیعی مایع شده، استفاده شده است. در واقع یکی از مزیت‌های این بررسی این است که کندانسورهای چرخه‌های تحتانی که باعث اتلاف انرژی می‌باشند، از اتلاف گرمای آن‌ها جلوگیری شده و گاز طبیعی مایع شده با استفاده از این اتفافات علاوه بر تولید توان بیشتر، گاز طبیعی مجموعه و روستاهای اطراف که دارای شرایط کوهستانی شدید و غیرقابل دسترس است را تامین می‌کند، همچنین این چرخه در حالت بدون گاز طبیعی مایع شده قادر به تولید توان نیز می‌باشد. از مزیت‌های بزرگ این آرایش، تولید توان و تولید گاز طبیعی برای مناطق زمین گرمایی سبلان با استفاده از دو دسته چاه خواهد بود. در واقع اهداف مطالعه حاضر به صورت زیر خلاصه می‌شود:

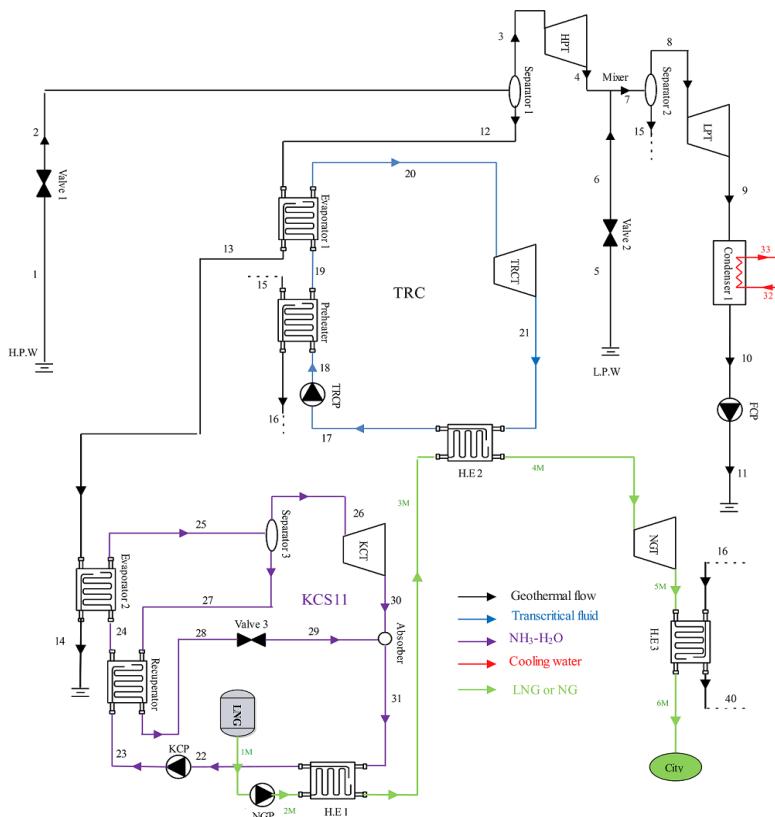
- یک چرخه ترکیبی جدید با استفاده از دو چاه زمین گرمایی سبلان به عنوان منبع گرما که دارای چرخه‌های تحتانی کالینا و گذر بحرانی بوده و گاز طبیعی مایع شده به صورت چاه حرارتی استفاده می‌شود.

- چرخه پیشنهادی مورد ارزیابی انرژی و اگزرزی قرار گرفته است.
- یک بررسی جامع پارامتری به ازای پارامترهای موثر برای سیستم پیشنهادی انجام گرفته و نسبت به این پارامترها بهینه‌سازی شده است.

۲- توصیف چرخه ترکیبی پیشنهادی و فرضیات

۲-۱- آرایش‌های مورد بررسی

دو دسته چاه با شرایط دمایی و فشاری مختلف در منطقه سبلان مورد بهره‌برداری و استفاده قرار گرفته است، چرخه ترکیبی جدید با توجه به شرایط مختلف این دسته چاهها در شکل ۱ نشان داده شده است. در این چرخه ترکیبی، مطابق با شرایط چاههای منطقه سبلان،

شکل ۱ چرخه جدید پیشنهادی برای تولید توان و گاز طبیعی از چاههای زمین گرمایی سبلان و گاز طبیعی مایع شده

Fig. 1. The new proposed cycle for power and natural gas production from the Sabalan geothermal wells and LNG cold energy

اوپراتور، حداقل اختلاف دمای نقطه تنگش 10°C درجه سلسیوس در نظر گرفته شده است [۱۶].

- دما و فشار محیط به ترتیب 15°C درجه سلسیوس و ۱ بار در نظر گرفته شده است [۱۵ و ۱۶].

- برای توربین‌ها و پمپ‌های راندمان آیزنتروپیک به ترتیب 85% و 90% در نظر گرفته شده است [۱۵ و ۱۶].
- فشار خروجی پمپ گاز طبیعی مایع شده 30 بار و برای مصرف کننده 3 بار در نظر گرفته شده است [۱۹].

برای چاههای زمین گرمایی سبلان از اطلاعات واقعی این چاهها که در جدول ۱ آمده استفاده شده است [۱۳-۱۶].

۳- تحلیل ترمودینامیکی

۳-۱- روابط انرژی و اگزرسی

با در نظر گرفتن حجم کنترل برای هر یک از اجزای سیستم

جدول ۱- مشخصات ترمودینامیکی برای چاههای زمین گرمایی سبلان [۱۶-۱۳].

Table 1. The thermodynamic properties for fluids in the Sabalan geothermal wellheads

مقادیر سرچاهها	چاه اول	چاه دوم	چاه اول	چاه دوم	آنتالپی (kJ/kg)	دی (kg/s)
	۱۸۳	۱۶۵	۱۰۷۲	۷۰۰	۱۱۵۰	۵۷

چرخه‌ی پیشنهادی، بالанс جرم و انرژی طبق روابط (۱) تا (۳) نوشته می‌شود [۸ و ۱۵]:

که ex_{ch,CH_4}^0 و M_{CH_4} اگزرسی شیمیایی گاز طبیعی استاندارد و جرم مولی گاز طبیعی می‌باشد که به ترتیب $831/2$ کیلوژول بر مول و 16 کیلوگرم بر کیلومول می‌باشد [۲۴]. همچنین برای قسمت زمین گرمایی و دی‌اکسیدکربن گذر بحرانی (به علت عدم فعالیت شیمیایی) اگزرسی شیمیایی صفر در نظر گرفته شده است [۱۵ و ۱۶].

مقدار اگزرسی کل برای هر جریان با صرف‌نظر از اگزرسی جنبشی پتانسیل طبق رابطه زیر بدست خواهد آمد [۲۵].

$$\dot{Ex}_{total,i} = \dot{Ex}_{ph,i} + \dot{Ex}_{ch,i} \quad (11)$$

با در نظر گرفتن حجم کنترل، برای بدست آوردن تخریب اگزرسی هر عضو ($\dot{Ex}_D$) خواهیم داشت [۲۵]:

$$\dot{Ex}_D = \dot{Ex}_F - \dot{Ex}_P \quad (12)$$

که $\dot{Ex}_F$ و $\dot{Ex}_P$ به ترتیب اگزرسی سوخت و اگزرسی محصول بیان می‌گردند [۲۵].

با در نظر گرفتن روابط گفته شده و فرضیات در نظر گرفته شده، برای هر یک از اجزای چرخه‌ی ترکیبی، روابط انرژی، اگزرسی سوخت و اگزرسی محصول در جدول ۲ آمده است.

۲-۳- عملکرد کل چرخه ترکیبی

برای توان خالص چرخه ترکیبی، بازده حرارتی و بازده اگزرسی خواهیم داشت [۱۵ و ۲۰]:

$$\dot{W}_{net} = \sum \dot{W}_T - \sum \dot{W}_P \quad (13)$$

$$\eta_{th} = \frac{\dot{W}_{net}}{\dot{m}_1(h_1 - h_0) + \dot{m}_5(h_5 - h_0)} \quad (14)$$

$$\eta_{ex} = \frac{\dot{W}_{net} + \dot{Ex}_{6M}}{\dot{Ex}_1 + \dot{Ex}_5 + \dot{Ex}_{1M}} \quad (15)$$

در واقع روش حل کل مساله برای تحلیل انرژی و اگزرسی همانند فلوچارت موجود در شکل ۲ خواهد بود.

۳- روش بهینه‌سازی

برای چرخه‌های مورد بررسی توان خالص خروجی، بازده حرارتی و بازده اگزرسی به فشار جداسازها، نسبت فشار چرخه گذر بحرانی، فشار بالای چرخه کالینا و فشار خروجی پمپ گاز طبیعی مایع شده

چرخه‌ی پیشنهادی، بالанс جرم و انرژی طبق روابط (۱) تا (۳) نوشته می‌شود [۸ و ۱۵]:

$$\sum \dot{m}_i = \sum \dot{m}_o \quad (1)$$

$$\sum \dot{m}_i x_i = \sum \dot{m}_o x_o \quad (2)$$

$$\dot{Q} + \sum \dot{m}_i h_i = \dot{W} + \sum \dot{m}_o h_o \quad (3)$$

برای بازده آیزنتروپیک توربین‌ها و توان تولیدی طبق روابط زیر بدست می‌آیند [۱۵]:

$$\eta_T = \frac{h_i - h_o}{h_i - h_{o,s}} \quad (4)$$

$$\dot{W}_T = \dot{m}_i (h_i - h_o) \quad (5)$$

بازده آیزنتروپیک برای پمپ‌ها و کار مصرفی طبق روابط (۶) و (۷) بدست خواهند آمد [۱۵]:

$$\eta_p = \frac{v_i (P_o - P_i)}{h_o - h_i} \quad (6)$$

$$\dot{W}_p = \dot{m}_i (h_o - h_i); \quad (7)$$

مقدار اگزرسی فیزیکی از طریق رابطه زیر بدست می‌آید [۱۵ و ۱۶]:

$$\dot{Ex}_{ph} = \dot{m} (h - h_0 - T_0 (s - s_0)) \quad (8)$$

مقدار اگزرسی شیمیایی برای آب-آمونیاک و گاز طبیعی مایع شده از روابط (۹) و (۱۰) محاسبه خواهد شد [۸ و ۲۰]:

$$\dot{Ex}_{ch,i} = \dot{m} \left(\left(\frac{x_i}{M_{NH_3}} \right) ex_{ch,NH_3}^0 + \left(\frac{1-x_i}{M_{H_2O}} \right) ex_{ch,H_2O}^0 \right) \quad (9)$$

که ex_{ch,NH_3}^0 و ex_{ch,H_2O}^0 اگزرسی شیمیایی استاندارد آب و آمونیاک که به ترتیب برابر 340 و $9/5$ کیلوژول بر مول می‌باشد و همچنین x_i غلظت آمونیاک در مخلوط و M_{NH_3} و M_{H_2O} جرم مولی آمونیاک و آب بوده که به ترتیب 17 و 18 کیلوگرم بر کیلومول می‌باشد [۲۴].

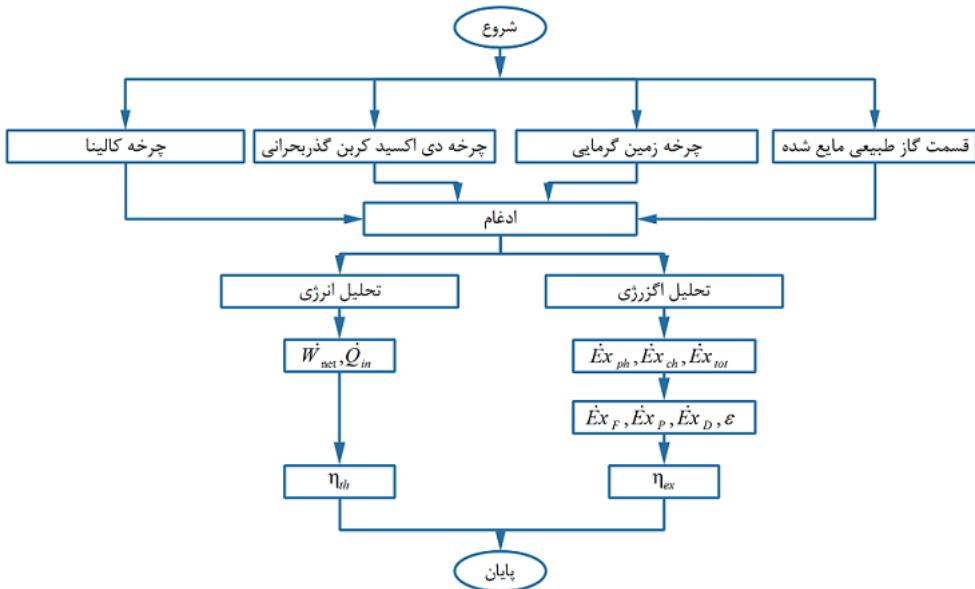
$$\dot{Ex}_{ch,CH_4,i} = \dot{m} \left(\frac{ex_{ch,CH_4}^0}{M_{CH_4}} \right) \quad (10)$$

جدول ۲: روابط انرژی، اگزرزی سوخت و اگزرزی محصول برای اجزای چرخه‌ی پیشنهادی
Table 2. Mass, energy, fuel exergy and product exergy equations for proposed cycle

جزء	روابط انرژی	اگزرزی سوخت	اگزرزی محصول
شیر انبساط ۱	$h_1 = h_2$	$\dot{Ex}_1$	$\dot{Ex}_2$
مخزن فلش ۱	$h_3 = h_{2g}, h_{12} = h_{2f}$	$\dot{Ex}_2$	$\dot{Ex}_{12} + \dot{Ex}_{13}$
توربین فشار بالا	$\eta_{HPT} = \frac{h_3 - h_4}{h_3 - h_{4,s}} \dot{W}_{HPT} = \dot{m}_3 (h_3 - h_4)$	$\dot{Ex}_3 - \dot{Ex}_4$	$\dot{W}_{HPT}$
شیر انبساط ۲	$h_5 = h_6$	$\dot{Ex}_5$	$\dot{Ex}_6$
اختلاط	$\dot{m}_7 h_7 = \dot{m}_4 h_4 + \dot{m}_6 h_6$	$\dot{Ex}_6 + \dot{Ex}_4$	$\dot{Ex}_7$
مخزن فلش ۲	$h_8 = h_{7g}, h_{15} = h_{7f}$	$\dot{Ex}_7$	$\dot{Ex}_8 + \dot{Ex}_{15}$
توربین فشار پایین	$\eta_{LPT} = \frac{h_8 - h_9}{h_8 - h_{9,s}} \dot{W}_{LPT} = \dot{m}_8 (h_8 - h_9)$	$\dot{Ex}_8 - \dot{Ex}_9$	$\dot{W}_{LPT}$
کندانسور ۱	$\dot{m}_9 h_9 + \dot{m}_{32} h_{32} = \dot{m}_{10} h_{10} + \dot{m}_{33} h_{10}$	$\dot{Ex}_9 - \dot{Ex}_{10}$	$\dot{Ex}_{33} - \dot{Ex}_{32}$
پمپ فلش	$\eta_{FCP} = \frac{v_{10}(P_{11} - P_{10})}{h_{11} - h_{10}} \dot{W}_{FCP} = \dot{m}_{10} (h_{11} - h_{10})$	$\dot{W}_{FCP}$	$\dot{Ex}_{11} - \dot{Ex}_{10}$
پمپ گذر بحرانی	$\eta_{TRCP} = \frac{v_{17}(P_{18} - P_{17})}{h_{18} - h_{17}} \dot{W}_{TRCP} = \dot{m}_{17} (h_{18} - h_{17})$	$\dot{W}_{TRCP}$	$\dot{Ex}_{18} - \dot{Ex}_{17}$
پیش خنک کن	$\dot{m}_{18} h_{18} + \dot{m}_{15} h_{15} = \dot{m}_{16} h_{16} + \dot{m}_{19} h_{19}$	$\dot{Ex}_{15} - \dot{Ex}_{16}$	$\dot{Ex}_{19} - \dot{Ex}_{18}$
تبخیر کن ۱	$\dot{m}_{13} h_{13} + \dot{m}_{20} h_{20} = \dot{m}_{12} h_{12} + \dot{m}_{19} h_{19}$	$\dot{Ex}_{12} - \dot{Ex}_{13}$	$\dot{Ex}_{20} - \dot{Ex}_{19}$
توربین گذر بحرانی	$\eta_{TRCT} = \frac{h_{20} - h_{21}}{h_{20} - h_{21,s}} \dot{W}_{TRCT} = \dot{m}_{20} (h_{20} - h_{21})$	$\dot{Ex}_{20} - \dot{Ex}_{21}$	$\dot{W}_{TRCT}$
مبدل حرارتی ۲	$\dot{m}_{3M} h_{3M} + \dot{m}_{21} h_{21} = \dot{m}_{17} h_{17} + \dot{m}_{4M} h_{4M}$	$\dot{Ex}_{17} - \dot{Ex}_{21}$	$\dot{Ex}_{3M} - \dot{Ex}_{4M}$
پمپ کالینا	$\eta_{KCP} = \frac{v_{22}(P_{23} - P_{22})}{h_{23} - h_{22}} \dot{W}_{KCP} = \dot{m}_{22} (h_{23} - h_{22})$	$\dot{W}_{KCP}$	$\dot{Ex}_{22} - \dot{Ex}_{22}$
بازیاب	$\dot{m}_{23} h_{23} + \dot{m}_{27} h_{27} = \dot{m}_{24} h_{24} + \dot{m}_{28} h_{28}$	$\dot{Ex}_{27} - \dot{Ex}_{28}$	$\dot{Ex}_{24} - \dot{Ex}_{23}$
تبخیر کن ۲	$\dot{m}_{24} h_{24} + \dot{m}_{13} h_{13} = \dot{m}_{14} h_{14} + \dot{m}_{25} h_{25}$	$\dot{Ex}_{13} - \dot{Ex}_{14}$	$\dot{Ex}_{25} - \dot{Ex}_{24}$
مخزن فلش ۳	$h_{26} = h_{25g}, h_{27} = h_{25f}$	$\dot{Ex}_{25}$	$\dot{Ex}_{27} + \dot{Ex}_{26}$
توربین کالینا	$\eta_{KCT} = \frac{h_{26} - h_{30}}{h_{26} - h_{30,s}} \dot{W}_{KCT} = \dot{m}_{26} (h_{26} - h_{30})$	$\dot{Ex}_{26} - \dot{Ex}_{30}$	$\dot{W}_{KCT}$
شیر انبساط ۳	$h_{28} = h_{29}$	$\dot{Ex}_{28}$	$\dot{Ex}_{29}$
جادب	$\dot{m}_{29} h_{29} + \dot{m}_{30} h_{30} = \dot{m}_{31} h_{31}$	$\dot{Ex}_{29} + \dot{Ex}_{30}$	$\dot{Ex}_{31}$
پمپ گاز طبیعی	$\eta_{LNGP} = \frac{v_{1M}(P_{2M} - P_{1M})}{h_{2M} - h_{1M}} \dot{W}_{LNGP} = \dot{m}_{1M} (h_{2M} - h_{1M})$	$\dot{W}_{LNGP}$	$\dot{Ex}_{2M} - \dot{Ex}_{1M}$
مبدل حرارتی ۱	$\dot{m}_{3M} h_{3M} + \dot{m}_{21} h_{21} = \dot{m}_{17} h_{17} + \dot{m}_{4M} h_{4M}$	$\dot{Ex}_{31} - \dot{Ex}_{22}$	$\dot{Ex}_{2M} - \dot{Ex}_{3M}$
توربین گاز طبیعی	$\eta_{LNGT} = \frac{h_{4M} - h_{5M}}{h_{4M} - h_{5M,s}} \dot{W}_{LNGT} = \dot{m}_{4M} (h_{4M} - h_{5M})$	$\dot{Ex}_{4M} - \dot{Ex}_{5M}$	$\dot{W}_{LNGT}$
مبدل حرارتی ۳	$\dot{m}_{3M} h_{3M} + \dot{m}_{21} h_{21} = \dot{m}_{17} h_{17} + \dot{m}_{4M} h_{4M}$	$\dot{Ex}_{5M} - \dot{Ex}_{6M}$	$\dot{Ex}_{16} - \dot{Ex}_{33}$

شكل ۳ آمده است [۲۶]. ابتدا با در نظر گرفتن تعدادی از متغیرهای زیر به عنوان نسل اولیه، پس از حل معادلات گفته شده (قراردادن در عملیات فلوچارت)، کار خالص را بدست می‌آورد، سپس داده‌های دیگری از محدوده زیر به عنوان نسل جدید استفاده کرده و سپس با توجه به تابع هدف مقدار را ارزیابی و انتخاب می‌کند، و این عملیات را تا ارزیابی آخرین داده‌ها یا همان آخرین نسل ادامه می‌دهد و با

وابسته است، در واقع برای بیشینه‌سازی توان چرخه که به عنوان تابع هدف در نظر گرفته شده است، پارامترهای ذکر شده متغیر وابسته و بقیه پارامترها ثابت در نظر گرفته شده است، بازده حرارتی با توجه به روابط (۱۳) و (۱۴) با بیشینه‌سازی توان خالص همزمان انجام می‌پذیرد. همچنین بهینه‌سازی با استفاده از روش الگوریتم ژنتیک در نرم افزار ای اس انجام خواهد شد، فرایند الگوریتم ژنتیک در

شکل ۲ فلوچارت خلاصه تحلیل
Fig. 2. Flow chart of the summary analysis

توجه به تابع هدف بهترین نسل یا همان پارامترها را انتخاب می‌کند.

۴-۳- اعتبارسنجی

برای اعتبارسنجی در چهار بخش چرخه تبخیر آنی یک مرحله‌ای (برای شرایط $T = 25^\circ C$ و $T_{cond} = 40^\circ C$, $T_{geo} = 23^\circ C$) در مطالعه [۳]، چرخه کالینا (برای شرایط $T_{geo} = 373K$, $P_{EV} = 1.0\text{ bar}$) در مطالعه السعید و همکاران [۲۷]، چرخه گذر بحرانی (برای شرایط $T_{cond} = 25^\circ C$, $T_{geo} = 15^\circ C$) در مطالعه ولز و همکاران [۲۸] و قسمت گاز طبیعی مایع شده (برای شرایط $T_{cond} = -35^\circ C$ و $T_{geo} = 175^\circ C$) در مطالعه مصفا و همکاران [۱۹] با کار حاضر مقایسه شده است نتایج جدول ۳ و جدول ۴ و همچنین شکل ۴ حاکی از مطابقت قابل قبول نتایج کار حاضر با نتایج تحقیقات پیشین می‌باشد.

۴- نتایج و بحث

تجزیه و تحلیل انرژی و اگزرسی با توجه به فرضیات در نظر گرفته و مشخصات چاههای زمین گرمایی سبلان و روابط موجود در جدول ۲ برای چرخه‌ی ترکیبی پیشنهادی، انجام شده است. مشخصات ترمودینامیکی همانند دما، دبی، فشار، آنتالپی، آنتروپی و اگزرسی کل در جدول ۵ آمده است، برای این حالت توان خالص تولیدی ۲۷۷۰۲ مگاوات، بازده حرارتی ۲۵/۸۸ درصد، تخریب اگزرسی کل ۲۹۸۶۶

$$\max \dot{W}_{net}(P_2, P_6, PR, x_{25}, P_{25}) \quad (16)$$

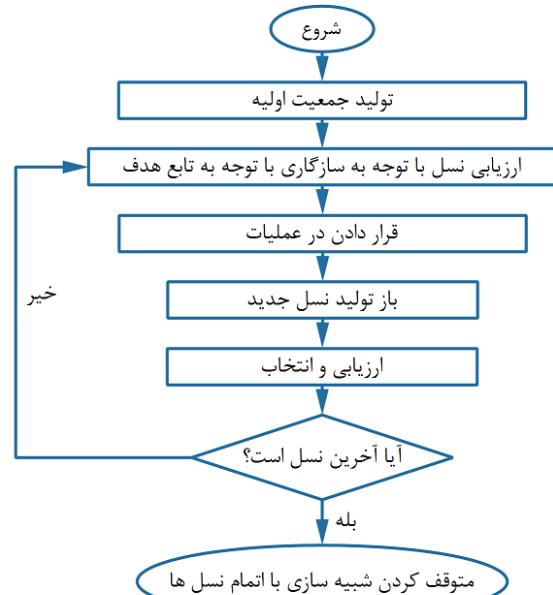
$$7 \leq P_2(\text{bar}) \leq 10.72 \quad (17)$$

$$1 < P_6(\text{bar}) \leq P_2, P_6 \leq 7 \quad (18)$$

$$1 < PR < 5 \quad (19)$$

$$10 \leq P_{25}(\text{bar}) \leq 50 \quad (20)$$

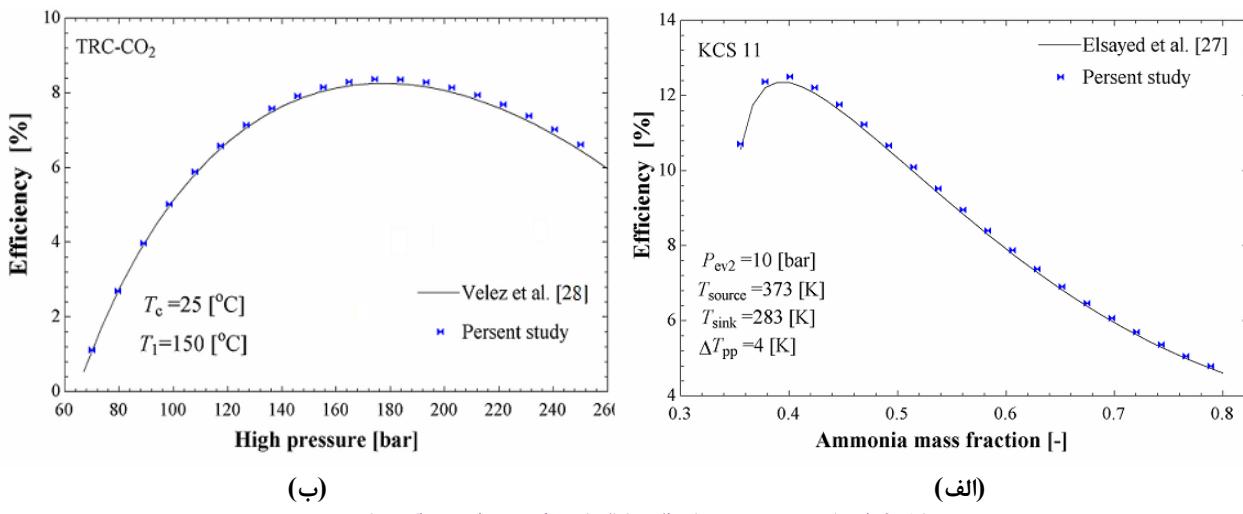
$$10 \leq P_{2M}(\text{bar}) \leq 30 \quad (21)$$

شکل ۳ فلوچارت الگوریتم ژنتیک [۲۶]
Fig. 3. Flow chart of the Genetic algorithm

جدول ۳: اعتبار سنجی گاز طبیعی مایع
Table 3. Verification of simulation the Liquefied natural gas

حالات	دما (°C)	فشار (kPa)	آنتالپی (kJ/kg.K)	آنتروبی (kJ/kg.K)
۱ M	-۱۶۱/۵	۱۰۱/۳	-۹۱۰/۹	-۶/۶۷۷
۲ M	-۱۶۰/۵	۳۰۰	-۹۰۳/۳	-۶/۶۷
۳ M	-۹۵/۹	۳۰۰	-۳۷۱	-۳/۳۴
۴ M	۶۵/۳	۳۰۰	۶۸/۳۶	-۱/۵۲
۵ M	-۵۹/۸	۳۰۰	-۱۸۷/۶	-۱/۲۹
۶ M	۲۵	۳۰۰	-۲/۹۴	-۰/۵۷

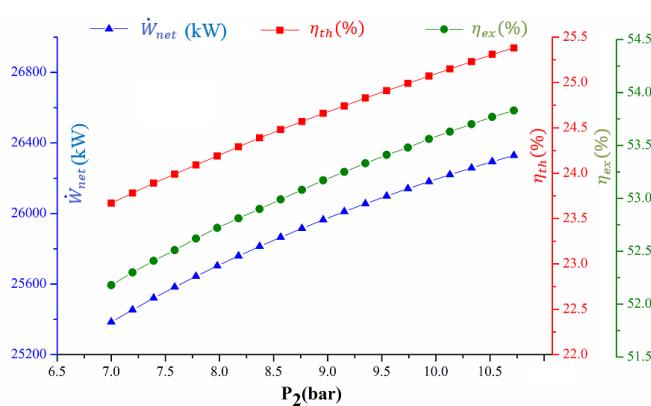
شکل ۴: اعتبار سنجی چرخه های الف) کالینا، ب) گذر بحرانی دی اکسید کربن.
Fig. 4. Verification of simulation for a) the Kalina cycle b) the Transcritical CO2 cycle

توربین فشار بالا کاهش پیدا کرده ولی از سوی دیگر فشار و به طبع آن آنتالپی ورودی توربین فشار بالا افزایش پیدا می کند. با افزایش فشار جdasاز، افزایش آنتالپی بر کاهش دبی عبوری غلبه کرده و باعث افزایش توان خروجی توربین فشار بالا می شود، از سوی دیگر با بالا رفتن فشار جdasاز دوم، دمای اشباع متناظر با ورودی چرخه کالینا و

کیلووات و بازده اگزرزی ۵۲/۵۴ درصد بدست می آیند، در واقع این حالت نشان می دهد که ۷۴/۲۲ درصد از انرژی حرارتی توسط چاهها اتلاف شده است.

جدول ۴. اعتبار سنجی چرخه تبخیر آبی تک مرحله ای
Table 4. Verification of simulation the single flash cycle

پارامتر	مطالعه حاضر	مطالعه یاری [۲]	اختلاف نتایج (%)
کار چرخه	۷۵/۹۳	۷۵/۹۵	(kW)
بازده حرارتی (%)	۸/۵۷۷	۸/۶۵	(%)
بازده اگزرزی (%)	۱۳/۷۷	۱۳/۸۵	(%)
تخرب اگزرزی (kW)	۱۴۰/۶	۱۴۲/۵	(kW)

شکل ۵: تأثیر فشار جdasاز اول روی توان خالص، بازده حرارتی و بازده اگزرزی چرخه ترکیبی

Fig. 5. Effects of the first separator pressure on the net output power, thermal and exergy efficiencies in the combined cycle

۱-۴- نتایج مطالعه پارامتری

یک مطالعه پارامتریک برای بررسی اثرات متغیرهای تصمیم گیری روی عملکرد سیستم های ترمودینامیکی انجام می شود. برای نتایج جدول ۵، تغییر فشار جdasاز اول روی توان خالص، بازده حرارتی و اگزرزی چرخه ترکیبی پیشنهادی در شکل ۵ به نمایش درآمده است، با افزایش فشار جdasاز تا ۱۰/۷۲ بار، مقدار دبی عبوری از

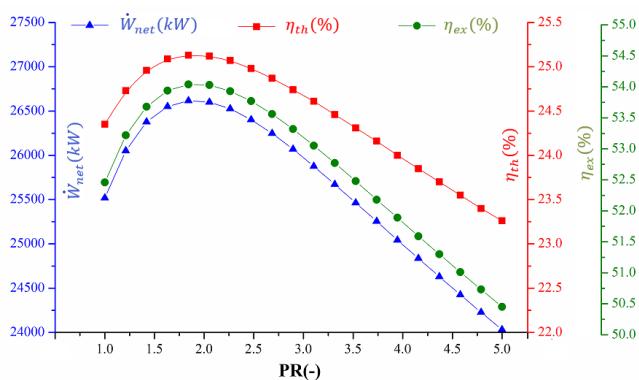
جدول ۵ مشخصات ترمودینامیکی چرخه‌ی ترکیبی مورد بررسی
Table 5. Calculated thermodynamic properties of the streams

سیال	دما (°C)	فشار (bar)	دی (kg/s)	آنالپی (kJ/kg.K)	آنتروپی (kJ/kg)	اگزرسی کل (kW)
زمین گرمایی	۱۸۳	۱۰/۷۲	۵۷	۱۱۵۰	۲/۹۸۸	۱۶۵۷۳
زمین گرمایی	۱۷۵/۴	۹	۵۷	۱۱۵۰	۳/۰۰۲	۱۶۳۲۸
زمین گرمایی	۱۷۵/۴	۹	۱۱/۴۳	۲۷۷۴	۶/۶۲۲	۹۹۰۷
زمین گرمایی	۱۵۱/۹	۵	۱۱/۴۳	۲۶۸۰	۶/۶۶۱	۸۷۱۴
زمین گرمایی	۱۶۵	۷	۵۳	۱۱۰۰	۲/۹۱۲	۱۳۹۲۰
زمین گرمایی	۱۵۱/۹	۵	۵۳	۱۱۰۰	۲/۹۴۲	۱۳۴۴۸
زمین گرمایی	۱۵۱/۹	۵	۶۴/۴۳	۱۳۸۰	۳/۶۰۲	۲۲۱۶۲
زمین گرمایی	۱۵۱/۹	۵	۲۲/۶۱	۲۷۴۹	۶/۸۲۱	۱۷۷۴۱
زمین گرمایی	۲۵	۰/۰۳۱۶۹	۲۲/۶۱	۲۱۳۷	۷/۱۸۳	۱۵۵۵
زمین گرمایی	۲۵	۰/۰۳۱۶۹	۲۲/۶۱	۱۰۴/۸	۰/۳۶۷	۱۳۸۵
زمین گرمایی	۲۵	۱.۱	۲۲/۶۱	۱۰۴/۹	۰/۳۶۷	۱۶۲۸
زمین گرمایی	۱۷۵/۴	۹	۴۵/۵۷	۷۴۲/۹	۲/۰۹۵	۶۴۲۱
زمین گرمایی	۱۲۲/۷	۹	۴۵/۵۷	۵۱۵/۸	۱/۰۵۶	۳۱۴۲
زمین گرمایی	۶۴/۶۸	۹	۴۵/۵۷	۲۷۱/۵	۰/۸۸۹	۷۶۹/۳
زمین گرمایی	۱۵۱/۹	۵	۴۱/۸۲	۶۴۰/۴	۱/۸۶۱	۴۴۲۱
زمین گرمایی	۶۰/۹۷	۵	۴۱/۸۲	۲۵۵/۶	۰/۸۴۳	۵۹۶/۸
دی اکسیدکربن	۲۵	۶۴/۳۴	۱۱۰	-۲۳۲/۳	-۱/۴۹۱	۲۱۸۵۱
دی اکسیدکربن	۵۰/۹۷	۲۲۱/۳	۱۱۰	-۲۰۷/۸	-۱/۴۷۹	۲۴۱۴۳
دی اکسیدکربن	۱۱۳/۵	۲۲۱/۳	۱۱۰	-۶۱/۴۹	-۱/۰۶۶	۲۷۱۴۴
دی اکسیدکربن	۱۶۵/۴	۲۲۱/۳	۱۱۰	۳۲/۶۱	-۰/۸۳۶۷	۳۰۲۳۴
دی اکسیدکربن	۶۲/۹	۶۴/۳۴	۱۱۰	-۲۴/۰۵	-۰/۸۰۶۶	۲۳۰۴۹
آب-آمونیاک	۲۵	۸/۰۹۱	۱۰/۱۸	-۲۳/۵۶	۰/۳۲۳۴	۱۶۵۲۲۰
آب-آمونیاک	۲۵/۳۹	۲۱	۱۰/۱۸	-۲۰/۹۲	۰/۳۲۶۱	۱۶۵۲۳۹
آب-آمونیاک	۴۶/۵۸	۲۱	۱۰/۱۸	۷۹/۴۷	۰/۶۵۰۹	۱۶۵۳۰۸
آب-آمونیاک	۱۱۲/۷	۲۱	۱۰/۱۸	۱۱۷۳	۳/۷۷۱	۱۶۷۲۹۳
آب-آمونیاک	۱۱۲/۷	۲۱	۷/۲۷۵	۱۰۳۰	۴/۷۱۶	۱۴۲۱۹۷
آب-آمونیاک	۱۱۲/۷	۲۱	۲/۹۰۵	۲۷۹/۷	۱/۴۰۴	۲۵۰۹۷
آب-آمونیاک	۳۵/۳۹	۲۱	۲/۹۰۵	-۷۲/۱۱	۰/۳۸۸۶	۲۴۹۲۵
آب-آمونیاک	۳۵/۶۴	۸/۰۹۱	۲/۹۰۵	-۷۲/۱۱	۰/۳۹۳۵	۲۴۹۲۱
آب-آمونیاک	۷۳/۴۳	۸/۰۹۱	۷/۲۷۵	۱۴۰۱	۴/۷۸۲	۱۴۱۱۱۵
آب-آمونیاک	۶۸/۰۹	۸/۰۹۱	۱۰/۱۸	۹۸۰/۴	۳/۵۳۷	۱۶۶۰۱۴
آب	۱۵	۱	۱۸۳۱	۶۳/۰۱	۰/۲۲۴۲	.
آب	۲۱	۱	۱۸۳۱	۸۸/۱۱	۰/۳۱۰۴	۴۷۱/۸
گاز طبیعی مایع	-۱۶۱/۶	۱	۳۵	-۹۱۱/۵	-۶/۶۸۲	۳۷۳۹۰
گاز طبیعی مایع	-۱۶۰/۷	۳۰	۳۵	-۹۰۳/۹	-۶/۶۷۵	۳۷۵۸۷
گاز طبیعی	-۹۵/۸۸	۳۰	۳۵	-۶۱۱/۸	-۴/۶۹۷	۲۷۸۶۳
گاز طبیعی	۵۴/۷۷	۳۰	۳۵	۴۲/۵۲	-۱/۵۹۸	۱۹۵۱۰
گاز طبیعی	-۶۷/۴۳	۳	۳۵	-۲۰۳/۹	-۱/۳۷۵	۸۶۴۰
گاز طبیعی	۱۵	۳	۳۵	-۲۵/۲۶	-۰/۶۴۵۹	۷۵۳۵
زمین گرمایی	۲۵/۲	۵	۴۱/۸۲	۱۰۶/۱	۰/۳۶۹۶	۴۷/۵۹

توان خالص کل چرخه افزایش یابد. افزایش توان ورودی بر اثر افزایش فشار جداساز، با توجه به روابط (۱۳) تا (۱۵) باعث افزایش بازده حرارتی و اگزرسی کل چرخه‌ی ترکیبی نیز می‌شود.

دی اکسیدکربن گذر بحرانی نیز بالاتر می‌رود و این حالت افزایش باعث می‌شود که توان توربین گذر بحرانی و کالینا و همچنین توربین گاز طبیعی افزایش یابد، این افزایش توان در چهار توربین باعث می‌شود

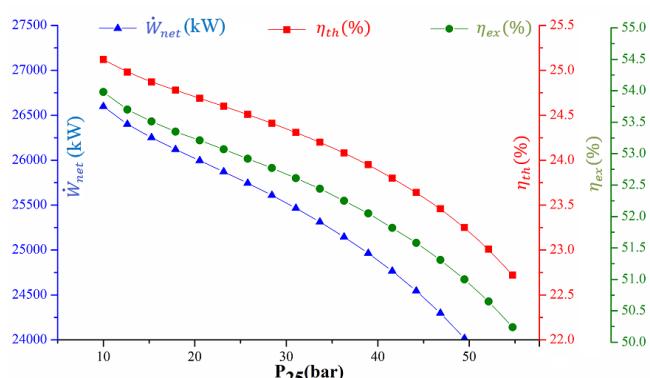
شده است، با افزایش نسبت فشار (نسبت فشار بالای چرخه به فشار بحرانی)، فشار بالای چرخه گذر بحرانی افزایش پیدا کرده و در نتیجه مقدار کار پمپ و توربین چرخه دیاکسیدکربن همزمان افزایش می‌یابد، در نتیجه اثر متصادی را روی توان خالص چرخه دیاکسیدکربن و کل چرخه ترکیبی می‌گذارد و در یک نسبت فشار مشخص به بیشترین مقدار خود می‌رسد. با افزایش نسبت فشار تا مقدار بهینه مقدار توان حرارتی، بازده حرارتی و اگزرژی تقریباً به ترتیب تا ۲۶۵۰۰ کیلووات، ۵۴/۱٪ و ۲۵٪ افزایش می‌یابند.

شکل ۷. تاثیر نسبت فشار چرخه گذر بحرانی روی توان خالص، بازده حرارتی و بازده اگزرژی چرخه ترکیبی

Fig. 7. Effects of the CO₂ cycle pressure ratio on the net output power, thermal and exergy efficiencies in the combined cycle

از جمله پارامترهای مهم در طراحی چرخه ترکیبی پیشنهادی، فشار بالای کالینا یا فشار ورودی توربین کالینا می‌باشد، تاثیر فشار بالای کالینا را در شکل ۸ روی توان خالص، بازده انرژی و اگزرژی ملاحظه می‌شود، با افزایش فشار بالای کالینا، ابتدا کار خالص کالینا افزایش و سپس کاهش می‌یابد، در حالیکه کار با افزایش فشار، آنتالپی

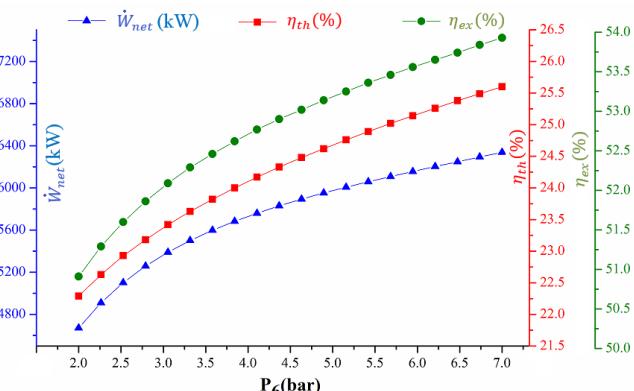

شکل ۸. تاثیر فشار بالای چرخه کالینا روی توان خالص، بازده حرارتی و بازده اگزرژی ترکیبی

Fig. 8. Effects of the kalian high pressure on the net output power, thermal and exergy efficiencies in the combined cycle

تاثیر فشار جداساز دوم یا همان فشار خروجی شیر انبساط ۲ روی توان خالص، بازده حرارتی و اگزرژی در شکل ۶ ترسیم شده است، طبق نتایج بدست آمده، تاثیر فشار جداساز دوم نیز همانند فشار جداساز اول بوده و همزمان توان خالص، بازده حرارتی و اگزرژی با افزایش فشار جداساز تا فشار چاه فشار پایین به مقدار بیشینه خود می‌رسد. با افزایش فشار جداساز دوم، فشار نقطه ۴ افزایش می‌یابد و باعث می‌شود تا آنتالپی خروجی توربین فشار بالا و به تبع آن توان آن کاهش یابد، از سوی دیگر همانند بحث در قسمت قبلی با افزایش فشار جداساز دوم، افزایش تغییرات آنتالپی بر کاهش دبی غلبه کرده و توان تولیدی توربین فشار پایین افزایش می‌یابد، همچنانی با افزایش فشار جداساز دوم، دمای اشباع متناظر با آن افزایش یافته و باعث می‌شود تا انرژی بیشتری در پیشخنک کن چرخه گذر بحرانی به سیال داده و در نتیجه توان تولیدی توربین چرخه گذر بحرانی افزایش یابد، از سوی دیگر با افزایش دمای ورودی توربین گذر بحرانی، دمای خروجی توربین نیز افزایش می‌یابد و باعث می‌شود تا در مبدل حرارتی دوم انرژی بیشتری به گاز طبیعی قبل از ورود به توربین داده و منجر به افزایش توان توربین گاز طبیعی شود. در این حالت افزایش فشار جداساز تاثیری روی توان توربین چرخه کالینا نداشته است. پس در نهایت افزایش توان سه توربین بر کاهش توربین فشار بالا غلبه کرده و باعث می‌شود توان خالص و به تبع آن بازده حرارتی و اگزرژی همانند شکل ۶ همیشه روندی صعودی داشته باشد.

در شکل ۷ تاثیر نسبت فشار چرخه دیاکسیدکربن روی توان خالص، بازده انرژی و اگزرژی برای چرخه ترکیبی پیشنهادی نشان داده

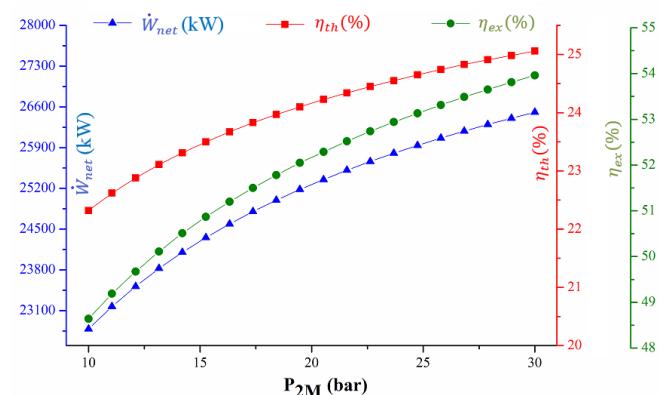

شکل ۶ : تاثیر فشار جداساز دوم روی توان خالص، بازده حرارتی و بازده اگزرژی چرخه ترکیبی

Fig. 6. Effects of the second separator pressure on the net output power, thermal and exergy efficiencies in the combined cycle

پمپ تا مقدار ۳۰ بار مقدار توان حرارتی، بازده حرارتی و اگزرژی تقریباً به ترتیب تا ۲۵۹۰۰ کیلووات، ۵۴٪ و ۵٪ افزایش یابند. با افزایش دمای اختلاف تنگش اواپراتور چرخه دی‌اکسیدکربن گذر بحرانی، باعث کاهش مقدار توان تولیدی توربین گذر بحرانی می‌شود، در واقع افزایش حداقل اختلاف دمایی، باعث افزایش برگشت ناپذیری در اواپراتور و نهایتاً کاهش گرمای منتقل شده به سیال چرخه گذر بحرانی می‌شود این روند کاهشی باعث کاهش توان توربین چرخه گذر بحرانی و در نتیجه برای کل چرخه ترکیبی می‌شود که این روند در شکل ۱۰-الف قابل مشاهده است همچنین در شکل ۱۰-ب تاثیر اختلاف دمای نقطه تنگش اواپراتور ۲ روی توان خالص، بازده حرارتی و بازده اگزرژی چرخه‌ی ترکیبی به نمایش درآمده است، با افزایش اختلاف دمای نقطه تنگش اواپراتور چرخه کالینا، دمای خروجی از اواپراتور و به تبع آن دمای وردی توربین کاهش پیدا می‌کند، این کاهش دما باعث کاهش آنتالپی ورودی توربین چرخه کالینا شده و توان چرخه کالینا کاهش می‌یابد، ازسوی دیگر کاهش آنتالپی ورودی توربین باعث کاهش آنتالپی ورودی مبدل حرارتی اول شده و باعث می‌شود که انرژی کمتری به گاز طبیعی مایع شده رسیده و در نتیجه توان توربین گاز طبیعی مایع شده نیز کمتر شود، در نتیجه در حالت کل باعث می‌شود با افزایش اختلاف دمای نقطه تنگش اواپراتور ۲ مقدار توان خالص، بازده حرارتی و بازده اگزرژی کم شوند. به ازای حداقل اختلاف نقطه تنگش اواپراتور ۲ به ازای ۱۰ درجه سلسیوس، توان، راندمان انرژی و اگزرژی چرخه‌ی ترکیبی تقریباً به ترتیب دارای مقادیر ۲۶۰۰۰ کیلووات، ۲۴/۵ درصد و ۵۳/۱ درصد باشند.

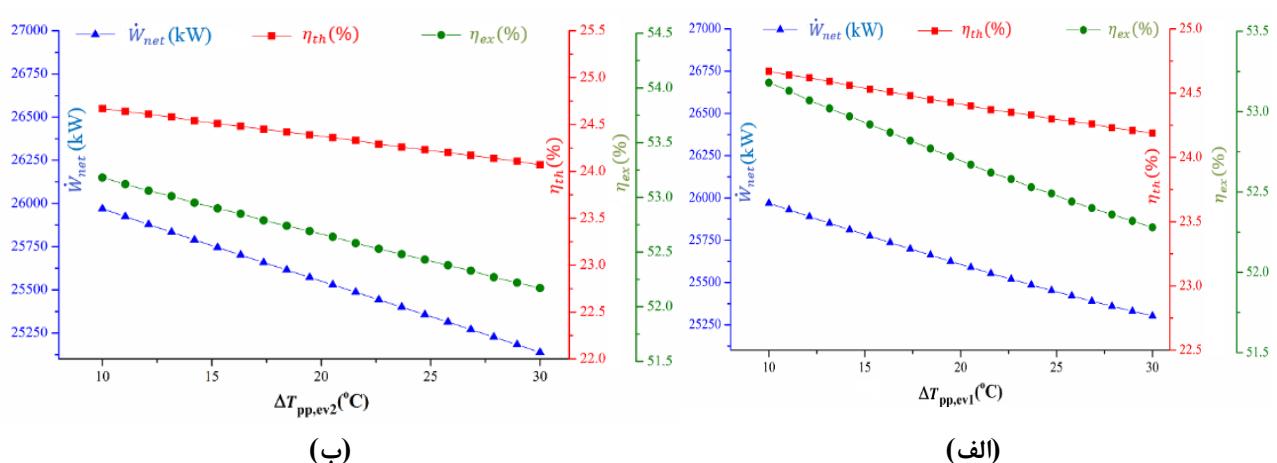
ورودی مبدل حرارتی اول کم شده و باعث می‌شود انرژی واردہ به گاز طبیعی کمتر شده و کار توربین گاز طبیعی کم شود و در حالت کلی توان خالص، طبق روند شکل ۸ کم شود. بازده حرارتی و اگزرژی نیز با توجه به روابط (۱۳) تا (۱۵) با روندی مطابق با توان خالص با افزایش فشار چرخه کالینا، کاهش می‌یابند.

شکل ۹. تاثیر فشار پمپ گاز طبیعی مایع شده روی توان خالص، بازده حرارتی و بازده اگزرژی چرخه‌ی ترکیبی

Fig. 9. Effects of the LNG pump pressure on the net output power, thermal and exergy efficiencies in the combined cycle

تاثیر فشار پمپ گاز طبیعی مایع شده روی توان خالص، بازده حرارتی و بازده اگزرژی چرخه‌ی ترکیبی در شکل ۹ ترسیم شده است، با افزایش فشار پمپ قسمت گاز طبیعی مایع شده، مقدار کار مصرفی پمپ و مقدار توان توربین گاز طبیعی افزایش می‌یابند، افزایش توان توربین گاز طبیعی بسیار بیشتر از افزایش توان مصرفی پمپ بوده که سبب می‌شود توان قسمت گاز طبیعی، توان کل چرخه ترکیبی، بازده حرارتی و بازده اگزرژی افزایش یابد. با افزایش فشار

شکل ۱۰. تاثیر اختلاف دمای نقطه تنگش (الف) اواپراتور ۱ و (ب) اواپراتور ۲ روی توان خالص، بازده حرارتی و بازده اگزرژی چرخه‌ی ترکیبی
Fig. 10. Effects of the a) evaporator 1 b) evaporator 2 pinch point temperatures difference on the net output power, thermal and exergy efficiencies in the combined cycle

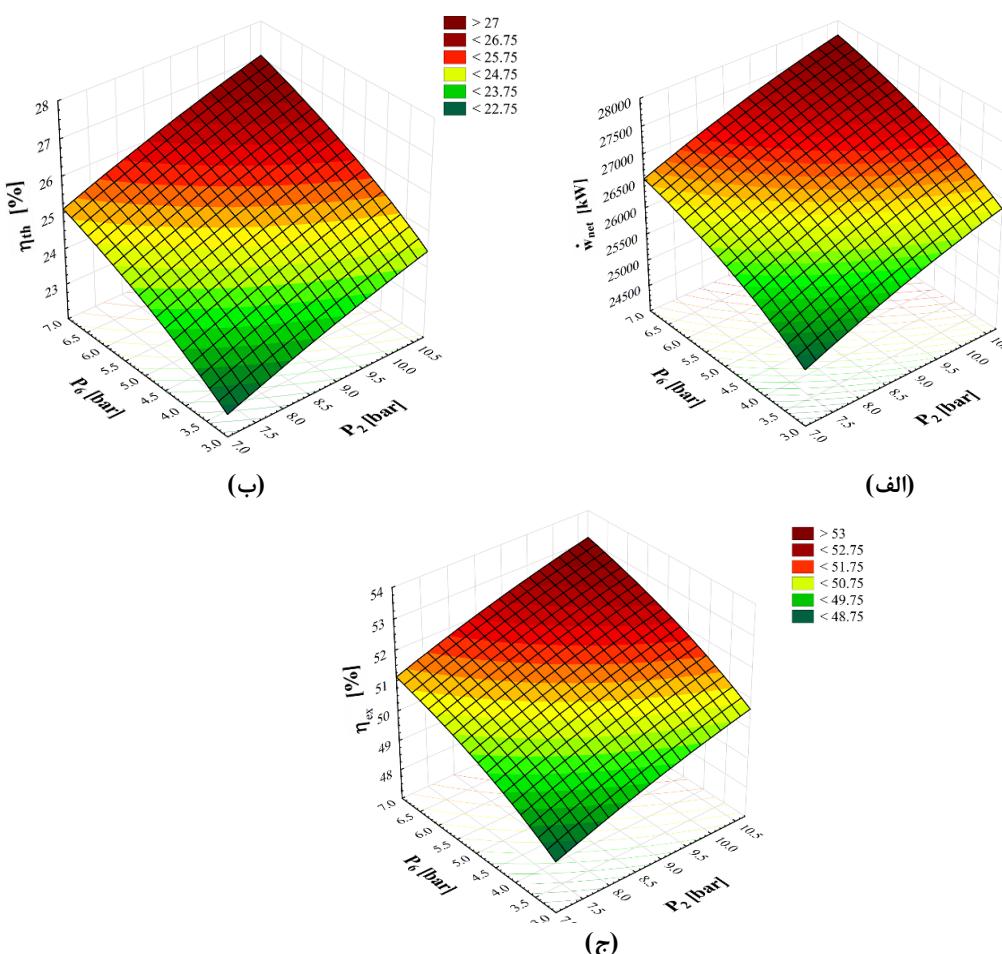
به علت اختلاف دمایی بسیار زیاد به علت دمای بسیار پایین گاز طبیعی مایع می‌باشد، این امر سبب ایجاد اختلاف دمایی بسیار زیاد مبدل‌های حرارتی شده و در نتیجه باعث بالا بودن تخریب اگزرسی می‌شود. همچنین تخریب اگزرسی توربین‌ها که بسیار بالا می‌باشد را می‌توان با افزایش بازده توربین‌ها که مستلزم هزینه بیشتر می‌باشد، کاهش داد. برای نتایج شکل ۱۲ بازده اگزرسی $52/54$ بدست آمده است که در واقع نشان می‌دهد $47/46$ درصد اگزرسی از چاههای زمین گرمایی و خروجی گاز شهری اتلاف شده است. برای این بررسی برای چرخه ترکیبی، شیرهای انبساط و جداسازها و اختلاط کننده‌ها تخریب اگزرسی بسیار کمی حاصل شده است.

۲-۴ نتایج بهینه‌سازی

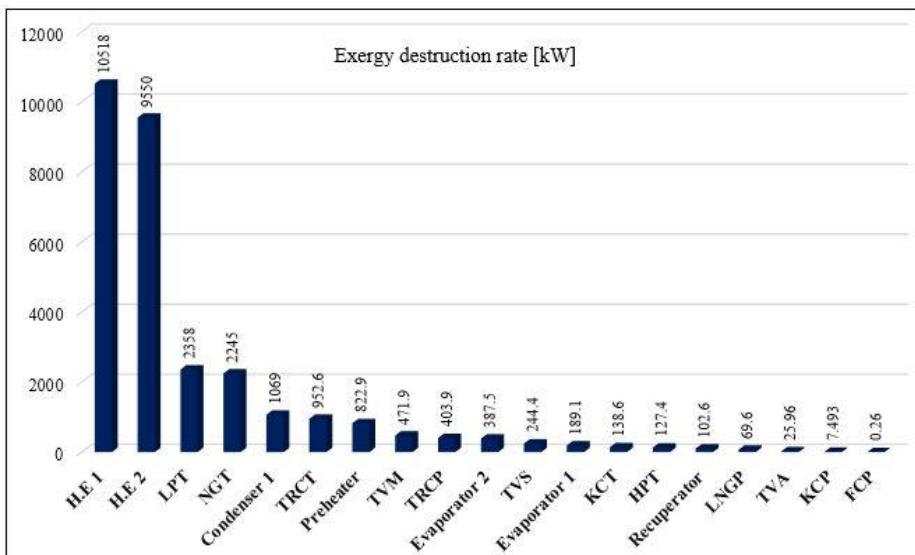
نتایج بهینه‌سازی برای غلظت‌های مختلف آمونیاک در مخلوط نسبت به فشار جداساز اول و دوم، نسبت فشار چرخه گذر بحرانی،

تأثیر همزمان فشار جداسازها (یا فشار شیر انبساط اول و دوم) روی توان خالص چرخه، بازده حرارتی و اگزرسی در شکل ۱۱ نمایش داده شده است، طبق نتایج حاصله از شکل ۱۱-الف، چرخه ترکیبی در حالتی که دارای بیشترین مقدار فشار باشند بیشترین مقدار توان خالص حاصل می‌شود که شکل‌های ۴ و ۵ نیز موید این مطلب می‌باشند. شکل‌های ۱۱-ب و ۱۱-ج نیز نشان می‌دهند به ازای بیشترین مقدار شیر جداسازها بیشترین مقدار بازده حرارتی و اگزرسی حاصل می‌شود که نشان می‌دهد این دو پارامتر مستقل از یکدیگر عمل می‌کنند.

برای مقادیر موجود در جدول ۵ نتایج تخریب اگزرسی اجزای چرخه پیشنهادی جدید در شکل ۱۲ نشان داده شده‌اند. مقدار تخریب اگزرسی کل در این حالت ۲۹۶۸۶ بدست آمده است، مبدل حرارتی اول و دوم، توربین فشار پایین و توربین گاز به ترتیب بیشترین مقدار تخریب اگزرسی را دارند. مقدار بسیار زیاد تخریب اگزرسی مبدل‌ها

شکل ۱۱. بررسی همزمان فشارهای جداساز اول و دوم روی (الف) توان خالص چرخه (ب) بازده اگزرسی چرخه ترکیبی (ج) بازده حرارتی
Fig. 11. Simultaneous effects of the first and second separator pressures on the a) net output power, b) thermal efficiency c) exergy efficiency in the combined cycle

شکل ۱۲. نرخ تخریب اگرژی چرخه‌ای ترکیبی.

Fig. 12. The rate of exergy destructions in the components of combined cycle

جدول ۷. نتایج بهینه سازی برای چرخه ترکیبی بدون تولید گاز طبیعی
Table 7. The optimization results for the proposed cycle without natural gas production

$x=0/7$	$x=0/8$	$x=0/9$	پارامترهای بینه سازی شده / مشخصات عملکردی
۸/۰۶۹	۹/۱۶۶	۹/۵۸۶	فشار جداساز اول (bar)
۴/۴۲۹	۴/۷۵۶	۴/۸۴۹	فشار جداساز دوم (bar)
۲۰/۹۱	۲۸/۴۱	۳۶/۱۳۸	فشار بالای چرخه کالینا (bar)
۲/۷۴۴	۲/۷۹۹	۲/۷۶۶	نسبت فشار چرخه گذر بحرانی (-)
۱۹۲۵۷	۱۹۴۶۳	۱۹۷۴۲	کار خالص چرخه ترکیبی (kW)
۱۶/۴۹	۱۶/۶۵	۱۶/۸۹	بازده حرارتی (%)
۶۳/۲۱	۶۳/۸۳	۶۴/۷۵	بازده اگرژی (%)
۸۴۴۹	۸۳۰۶	۸۱۴۲	تخریب اگرژی (kW)

گردید که در حالت بهینه چرخه‌ای ترکیبی دارای تولید گاز طبیعی نتایج بهتری را به لحاظ بازده حرارتی چرخه ترکیبی نشان می‌دهد ولی برای چرخه پیشنهادی، برای حالت بدون تولید گاز طبیعی، تخریب اگرژی سیار کمتر و بازده اگرژی بالاتری ملاحظه می‌شود، در واقع این حالت به علت بالا بودن تخریب اگرژی مبدل‌های حرارتی برای تولید گاز طبیعی می‌باشد. همچنین به منظور بررسی بیشتر چرخه تولید گاز طبیعی با مطالعه پیشین (که دارای شرایط یکسانی بوده) مقایسه گردیده و این مقایسه در جدول ۸ آمده است. ملاحظه می‌گردد که برای آرایش جدید، توان و بازده حرارتی به مقدار زیادی افزایش یافته است.

۵- نتیجه‌گیری

با توجه به دو چاه مورد بهره‌برداری شده در منطقه سبلان، یک آرایش ترکیبی که شامل دو چرخه‌ی تبخیر آنی، چرخه کالینا، چرخه

فشار بالای چرخه کالینا و فشار خروجی پمپ گاز طبیعی مایع شده در جدول ۶ ارائه شده است. با توجه به نتایج بهینه‌سازی مشخص است که با افزایش غلظت آمونیاک توان خالص، بازده حرارتی و اگرژی افزایش می‌یابد، طبق نتایج بهینه‌سازی با رسیدن فشار دو جداساز به فشار چاهها و همچنین افزایش فشار پمپ گاز طبیعی به ۳۰ بار مقدار توان خالص، بازده حرارتی و اگرژی نتایج مطلوبتری را نشان می‌دهند. طبق این نتایج برای چرخه‌ی ترکیبی در حالتیکه گاز طبیعی تولید می‌شود، توان خالص، تخریب اگرژی، بازده حرارتی و اگرژی به ترتیب دارای مقدار ۳۰۶۱۰ کیلووات، ۲۸۶۳۱ کیلووات، ۲۹/۱۶ درصد و ۵۶/۹۲ درصد می‌باشند. در یک حالت دیگر، نتایج بهینه‌سازی چرخه ترکیبی از چاههای زمین گرمایی برای حالتیکه بدون تولید گاز طبیعی باشد، در جدول ۷ آمده است، در حالت بهینه برای این حالت مقدار توان خالص، بازده حرارتی و اگرژی به ترتیب ۱۹۷۴۲ کیلووات، ۱۶/۸۹ درصد و ۶۴/۷۵ درصد می‌باشند. ملاحظه جدول ۶ نتایج بهینه‌سازی برای چرخه پیشنهادی همراه با تولید گاز طبیعی

Table 6. . The optimization results for the proposed cycle with natural gas production

$x=0/7$	$x=0/8$	$x=0/9$	پارامترهای بینه سازی شده / مشخصات عملکردی
۱۰/۷۲	۱۰/۷۲	۱۰/۷۲	فشار جداساز اول (bar)
۷	۷	۷	فشار جداساز دوم (bar)
۱۰/۰۴	۱۰/۰۵	۱۰/۱	فشار بالای چرخه کالینا (bar)
۲/۱۶	۲/۱۷۵	۱/۸۵۳	نسبت فشار چرخه گذر بحرانی (-)
۳۰	۳۰	۳۰	فشار خروجی پمپ گاز طبیعی (bar)
۲۹۶۶۸	۳۰۳۳۸	۳۰۶۱۰	کار خالص چرخه ترکیبی (kW)
۲۸/۴۳	۲۸/۸۹	۲۹/۱۶	بازده حرارتی (%)
۵۵/۵۴	۵۶/۴۸	۵۶/۹۲	بازده اگرژی (%)
۲۹۲۳۶	۲۸۸۳۹	۲۸۶۳۱	تخریب اگرژی (kW)

جدول ۸. مقایسه عملکرد چرخه پیشنهادی با گذر بحرانی و رانکین آلی

Table 8. Performance comparison of the proposed combined cycle in this work with the another combined cycle (flash combined cycle with supercritical carbon dioxide and organic Rankine cycle)

پژوهش پیشین [۱۶]	توان خالص چرخه (kW)	بازده اگررژی (%)	۶۵/۷۴
کار حاضر	۲۰۰۴۶	۱۷/۱۵	۵۶/۹۲

برای چرخه بدون گاز طبیعی مطلوب‌تر ارزیابی گردید.
- برای حالت بهینه توان خالص، تخریب اگررژی، بازده حرارتی و اگررژی به ترتیب دارای مقدار ۳۰۶۱۰ کیلووات، ۲۸۶۳۱ کیلووات، ۲۹/۱۶ درصد و ۵۶/۹۲ درصد حاصل گردید که بهبود در تولید توان چرخه‌ی ترکیبی نسبت به مطالعه قبلی حاصل گردید.

رانکین گذر بحرانی و قسمت گاز طبیعی مایع شده می‌باشد به عنوان یک چرخه ترکیبی جهت تولید توان بیشتر و گاز طبیعی استفاده شده است، پس از یک بررسی جامع برای این چرخه ترکیبی، خلاصه نتایج پارامتریک و بهینه‌سازی به صورت زیر بیان شده‌اند:
- برای حالت اولیه مورد بررسی برای چرخه پیشنهادی، توان خالص تولیدی ۲۷۷۰۲ مگاوات، بازده حرارتی ۲۵/۸۸ درصد، تخریب اگررژی کل ۲۹۸۶۶ کیلووات و بازده اگررژی ۵۲/۵۴ درصد محاسبه شده است.

- با افزایش فشارهای جداساز اول و دوم مقدار توان تولیدی خالص، بازده حرارتی و بازده اگررژی چرخه ترکیبی برای تولید گاز طبیعی نتایج بهتری را نشان می‌دهد.

- برای یک مقدار نسبت فشار چرخه گذر بحرانی مقدار توان بهینه شده، در حالیکه توان تولیدی خالص، بازده حرارتی و بازده اگررژی برای مقدار کم فشار بالای چرخه کالینا مطلوب ارزیابی گردید.

- با افزایش اختلاف دمای نقطه تنگش اواپراتورها، توان تولیدی، بازده حرارتی و اگررژی کاهش می‌یابد، بطوریکه با در نظر گرفتن اختلاف دمای نقطه تنگش اواپراتور دوم به ازای ۱۰ درجه سلسیوس، توان چرخه ترکیبی، راندمان انرژی و اگررژی تقریباً به ترتیب مقدادر ۲۶۰۰۰ کیلووات، ۲۴/۵ درصد و ۵۳/۱ درصد بدست آمده‌اند.

- برای چرخه ترکیبی مورد بررسی مبدل‌های حرارتی برای تولید گاز طبیعی، توربین فشار پایین و توربین گاز طبیعی بیشترین مقدار تخریب اگررژی را دارند.

- با افزایش فشار پمپ قسمت گاز طبیعی مایع شده تا ۳۰ بار، مقدار توان حرارتی، بازده حرارتی و اگررژی تقریباً به ترتیب تا ۲۵۹۰۰ کیلووات، ۲۵/۱ درصد و ۵۴ درصد افزایش می‌یابند.

- چرخه ترکیبی در حالتی که دارای قسمت گاز طبیعی مایع شده است نتایج بهتری برای تولید توان و بازده حرارتی را نسبت به حالت بدون قسمت گاز طبیعی نشان داد، در حالیکه بازده اگررژی

فهرست علائم

علائم انگلیسی	علائم یونانی	زیرنویس
نرخ تخریب اگررژی، kW	$\dot{E}_x$	تخریب اگررژی
آنتالپی مخصوص، kJ/kg	h	اگررژی سوخت
نرخ دمی، kg/s	$\dot{m}$	پمپ چرخه فلش
bar، فشار،	P	مبدل حرارتی
آنتروپی مخصوص، kJ/kg.K	s	توربین فشار بالا
°C، دما،	T	پمپ چرخه کالینا
شیر انبساط سوم و ایزوربر	TVA	KCS11
شیر انبساط دوم و مخلوط کننده	TVM	KCP
شیر انبساط اول و جداساز اول	TVS	KCT
توان خالص، kW	$\dot{W}_{net}$	LPT
		NGP
		NGT
		P
		PP
		TRC
		TRCP
		TRCT

- [11] S. Jalilinasraby, R. Itoi, P. Valdimarsson, G. Saevardsdottir, H. Fujii, Flash cycle optimization of Sabalan geothermal power plant employing exergy concept, *Geothermics*, 43 (2012) 75-82.
- [12] S.M. Bina, S. Jalilinasraby, H. Fujii, Thermo-economic evaluation of various bottoming ORCs for geothermal power plant, determination of optimum cycle for Sabalan power plant exhaust, *Geothermics*, 70 (2017) 181-191.
- [13] A. Aali, N. Pourmahmoud, V. Zare, Proposal and Analysis of a New Cycle for Power Generation from Sabalan Geothermal Wells, *Journal of Mechanical Engineering University of Tabriz*, 47(3) (2017) 139-147. (in Persian).
- [14] A. Aali, N. Pourmahmoud, V. Zare, Exergy Analysis of a New Proposed Cycle for Power Generation from Sabalan Geothermal Wells,, *Journal of Mechanical Engineering University of Tabriz*, 48(1) (2018) 251-260. (in Persian).
- [15] A. Aali, N. Pourmahmoud, V. Zare, Exergoeconomic analysis and multi-objective optimization of a novel combined flash-binary cycle for Sabalan geothermal power plant in Iran, *Energy Conversion and Management*, 143 (2017) 377-390.
- [16] m. abdolalipouradl, S. Khalilarya, s. jafarmadar, Exergy analysis of a new proposal combined cycle from Sabalan geothermal source, *Modares Mechanical Engineering*, 18(4) (2018) 11-22. (in Persian).
- [17] T. Lu, K. Wang, Analysis and optimization of a cascading power cycle with liquefied natural gas (LNG) cold energy recovery, *Applied Thermal Engineering*, 29(8-9) (2009) 1478-1484.
- [18] H. Ghaebi, T. Parikhani, H. Rostamzadeh, A novel trigeneration system using geothermal heat source and liquefied natural gas cold energy recovery: Energy, exergy and exergoeconomic analysis, *Renewable Energy*, 119 (2018) 513-527.
- [19] A. Mosaffa, N.H. Mokarram, L.G. Farshi, Thermo-economic analysis of combined different ORCs geothermal power plants and LNG cold energy, *Geothermics*, 65 (2017) 113-125.
- [20] H. Ghaebi, A.S. Namin, H. Rostamzadeh, C.R. Chamorro, M.E. Mondéjar, R. Ramos, J.J. Segovia, M.C. Martín, M.A. Villamañán, World geothermal power production status: Energy, environmental and economic study of high enthalpy technologies, *Energy*, 42(1) (2012) 10-18.
- [2] J.W. Lund, D.H. Freeston, T.L. Boyd, Direct application of geothermal energy: 2005 worldwide review, *Geothermics*, 34(6) (2005) 691-727.
- [3] M. Yari, Exergetic analysis of various types of geothermal power plants, *Renewable Energy*, 35(1) (2010) 112-121.
- [4] N. Shokati, F. Ranjbar, M. Yari, Comparative and parametric study of double flash and single flash/ ORC combined cycles based on exergoeconomic criteria, *Applied thermal engineering*, 91 (2015) 479-495.
- [5] X. Zhang, M. He, Y. Zhang, A review of research on the Kalina cycle, *Renewable and sustainable energy reviews*, 16(7) (2012) 5309-5318.
- [6] J. Bao, L. Zhao, A review of working fluid and expander selections for organic Rankine cycle, *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 24 (2013) 325-342.
- [7] Z. Shengjun, W. Huixin, G. Tao, Performance comparison and parametric optimization of subcritical Organic Rankine Cycle (ORC) and transcritical power cycle system for low-temperature geothermal power generation, *Applied energy*, 88(8) (2011) 2740-2754.
- [8] F. Mohammadkhani, F. Ranjbar, M. Yari, A comparative study on the ammonia–water based bottoming power cycles: The exergoeconomic viewpoint, *Energy*, 87 (2015) 425-434.
- [9] M.-H. Yang, R.-H. Yeh, Economic performances optimization of the transcritical Rankine cycle systems in geothermal application, *Energy Conversion and Management*, 95 (2015) 20-31.
- [10] Y. Noorollahi, M.S. Shabbir, A.F. Siddiqi, L.K. Ilyashenko, E. Ahmadi, Review of two decade geothermal energy development in Iran, benefits, challenges, and future policy, *Geothermics*, 77 (2019) 257-266.

- [25] A. Bejan, G. Tsatsaronis, M. Moran, Thermal design and optimization, John Wiley & Sons, 1996.
- [26] M. Sadeghi, A. Nemati, M. Yari, Thermodynamic analysis and multi-objective optimization of various ORC (organic Rankine cycle) configurations using zeotropic mixtures, *Energy*, 109 (2016) 791-802.
- [27] A. Elsayed, M. Embaye, R. Al-dadah, S. Mahmoud, A. Rezk, Thermodynamic performance of Kalina cycle system 11 (KCS11): feasibility of using alternative zeotropic mixtures, *International Journal of Low-Carbon Technologies*, 8(1) (2013) 69-78.
- [28] F. Vélez, J. Segovia, F. Chejne, G. Antolín, A. Quijano, M.C. Martín, Low temperature heat source for power generation: exhaustive analysis of a carbon dioxide transcritical power cycle, *Energy*, 36(9) (2011) 5497-5507.
- [29] Exergoeconomic optimization of a novel cascade Kalina/Kalina cycle using geothermal heat source and LNG cold energy recovery, *Journal of Cleaner Production*, 189 (2018) 279-296.
- [30] A. Sadreddini, M.A. Ashjari, M. Fani, A. Mohammadi, Thermodynamic analysis of a new cascade ORC and transcritical CO₂ cycle to recover energy from medium temperature heat source and liquefied natural gas, *Energy Conversion and Management*, 167 (2018) 9-20.
- [31] N. Akbari, Introducing and 3E (energy, exergy, economic) analysis of an integrated transcritical CO₂ Rankine cycle, Stirling power cycle and LNG regasification process, *Applied Thermal Engineering*, 140 (2018) 442-454.
- [32] S. Klein, F. Alvarado, EES—Engineering Equation Solver. F-Chart Software. 2002.
- [33] Ahrendts J, Reference states. *Energy*, 5(8-9) (1980) 666-677.